

thema
vrijheid

Uiteraerd

Kwartaalmagazine van Reinaerde lente 2017

Samen op weg naar vrijheid

Vergeten slachtoffers

Vrijwilligers in actie

inhoud

Vrijheid

Vrijheid is een belangrijk thema, waarover we graag het gesprek willen blijven voeren. Tijdens het congres 'Samen op weg naar vrijheid' is hierover onlangs met familie, cliënten en begeleiders van gedachten gewisseld. Een impressie van deze inspirerende bijeenkomst leest u op pagina 4 van de Uiteraerd en pagina 3 van de Kijker. Voor meer dan 1100 patiënten van de Willem Arntsz Hoeve in Den Dolder kwam de vrijheid helaas te laat. Zij overleden daar tijdens de Tweede Wereldoorlog, onder erbarmelijke omstandigheden. Met het boek 'Vergeten Slachtoffers' hebben zij postuum de erkenning gekregen

die hen toekomt. Cliënt Tom de Vries sprak de nabestaanden toe tijdens de boekpresentatie. Zijn verhaal leest u op de pagina's 8 van de Uiteraerd en de Kijker. Op pagina 4 van de Kijker licht Tom zijn keuze toe om veganist te worden. Ook op bestuurlijk niveau hecht Reinaerde veel waarde aan de inbreng en expertise van cliënten. Dat blijkt wel uit het feit dat de centrale cliëntenraad gevraagd is mee te beslissen over de benoeming van een nieuw lid van de raad van toezicht. Op pagina 6 van de Kijker ~~leest u hoe de cliënten van de ccr dit ervaren hebben.~~ We wensen u veel leesplezier!

De redactie

4 Vrijheid of controle?

Wat doet beperking van vrijheid met jou als cliënt? Wat mag je zelf beslissen? Allemaal vragen die aan de orde kwamen op het congres 'Samen

op weg naar vrijheid'. Familieleden, cliënten en begeleiders gingen met elkaar het gesprek aan.

Uiteraerd/Kijker

is het magazine van Reinaerde voor cliënten, familie, vrienden, medewerkers en geïnteresseerden. Uiteraerd/Kijker verschijnt vier keer per jaar: in de lente, de zomer, de herfst en de winter. Is uw adres gewijzigd, stuur dan een briefje naar het redactieadres.

Redactieadres

Postbus 3364
3502 GJ Utrecht
030-22 999 22
communicatie@reinaerde.nl

Aan dit nummer werkten mee

Agnes Zuiker, Anneke Kamer, Ella van Lingen, Hanneke Langendam, Joost Hamelynck, Mieke Westmeijer, Adriane van Duivendijk en Rijk-Willem Schmelter.

Fotografie

Berto Rietema, Merel van Grunsven

Ontwerp & opmaak

Bladen&Co, Utrecht

Overname van artikelen, delen eruit, foto's, film en illustraties is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Missie Reinaerde

Het beste uit jezelf halen en je rol in de samenleving versterken. Dat is onze missie de komende jaren voor mensen met een beperking.

Aangesloten bij

Carante
Groep

7

Even ademen

~~Rekening houden met het milieu. Bij~~

~~Reinaerde~~Ouders van een kind met een beperking komen soms aan weinig anders toe dan aan hun zorgtaken. Om hen te ontlasten biedt Reinaerde 'Ondersteuning thuis' aan. Voor moeder Rianne dé manier om even op adem te kunnen komen.

8

Postume erkenning

Ze heten 'vergeten slachtoffers': de meer dan 1100 patiënten van de voormalige Willem Arntsz Hoeve in Den Dolder. Zij stierven in de Tweede Wereldoorlog onder erbarmelijke omstandigheden. Nabestaanden wisten vaak van niets. Voor deze slachtoffers is nu eindelijk erkenning.

10

Nieuw kippenhok

Dankzij de inzet van ruim honderd vrijwilligers zijn er tijdens NLdoet veel klussen geklaard. Zo kunnen de kippen op zorgboerderij Amstelkade in een nieuwe ren scharrelen en zijn de muren van De Drie Ringen in Leidsche Rijn fris geschilderd. Een terugblik op een geslaagde dag.

Waar kies je voor?

Soms schrik ik. Onlangs leerde ik Cor Verheul kennen in de centrale cliëntenraad. Hij vertelde dat hij in Utrecht aan de Heivlinder woonde. Ik realiseerde me dat ik daar nog nooit geweest was. En ik werk nu al ruim vier jaar bij Reinaerde! Cor aarzelde geen moment: "Dan kom je toch een keer?"

Zo ging ik op weg naar Leidsche Rijn. Rond koffietijd schoof ik bij Cor (27) en zijn medebewoners aan. Cor genoot van zijn dubbele espresso: "Lekker pittig". De takenlijsten voor het huishouden en de mappen met persoonlijke werkdoelen kwamen op tafel en werden me uitgelegd. Eerst moest ik even mijn best doen om Cor te begrijpen, met zijn korte zinnen en zijn gevoel voor humor. Ik kreeg een rondleiding door het huis en zag in de kamer van Cor – net als bij velen – familiefoto's en een computer, maar ook vishengels! Cor houdt van buiten zijn, bewegen en gezonde keuzes maken. Op de begraafplaats werken in het groen: "Lekker stil, geen geklets aan je oren, ze praten toch niet terug".

Cor vertelde openhartig dat hij een paar jaar geleden nog aan alcohol verslaafd was. Maar hij bedacht dat het niet goed zou komen met hem. "Ik was altijd moe, liep scheef over straat" "atte ook en was niet gelukkig. Nu ben ik er ~~van af~~ een afkickcentrum geweest. Lekker gezond leven. Plezier in mijn werk. Op woensdag uitslapen. Even naar mijn moeder. Veel meer contact met mensen."

Kiezen voor gezond leven, uit wilskracht en motivatie. Weinig woorden. Veel daden. Wat een sterke man. Petje af.

*Ella van Lingen
bestuurder*

thema
vrijheid

Samen op weg naar vrijheid

Hoe laat moet je thuis zijn? Mag je een kaars aansteken op je eigen kamer? Het lijken kleine beslissingen, maar ~~het kan~~ je in je vrijheid beperken. Wat doet beperking van je vrijheid met jou als cliënt, welke rol heb je als familielid en welke afwegingen maak je als begeleider? Om het gesprek hierover te stimuleren, organiseert Reinaerde in samenwerking met Vilans de inspiratiedagen 'Samen op weg naar vrijheid'.

“Vrijheid, eigen regie, kunnen doen wat bij je past vinden we belangrijk bij Reinaerde”, vertelt Margreet van Ommering, voorzitter van de commissie vrijheidsbeperkende maatregelen van Reinaerde, in haar inleiding tijdens de eerste inspiratiedag. “Bij vrijheidsbeperkende maatregelen denk je al snel aan vastbinden of isoleren. Toch is het veel breder en heeft het vaak betrekking op kleine dingen. Waarom doen we iets? Hoe ervaart de cliënt dit? Vandaag gaat over het blijven voeren van een goed gesprek over vrijheid in het dagelijks leven”, aldus Margreet.

Dichters

De eerste inspiratiedag op 16 maart was een groot succes. Cliënten, familieleden, begeleiders, behandelaars, mentoren en managers gingen met elkaar aan de slag rondom het thema vrijheid. De deelnemers konden kiezen uit een variëteit aan workshops. Zo stoeiden bezoekers met taal

en woorden tijdens de gedichtenworkshop. Onder leiding van Marijke Drieënhuizen werden de dichters in spe, die niet veel meer ervaring hadden dan het schrijven van een Sinterklaasgedicht, snel aan het werk gezet. Dat leverde bijzondere verhalen en mooie gedichten op. Zo gaf een cliënt aan dat ze zich behoorlijk vrij voelt. Ze houdt ervan om lekker te gaan fietsen en heeft met de begeleiding afgesproken dat als de lantaarnpalen aangaan, ze naar huis komt. Dat voelt voor haar niet vervelend. Het geeft haar houvast. Marijke: “En jouw gedicht gaat over lantaarnpalen. Daar hoeven we niet langer over na te denken.”

Spannend

“Ik vind het best wel spannend”, zegt Stiena Mommersteeg als ze met een groepje staat te wachten bij de ingang van de *escape room*. Zal het haar samen met de anderen lukken om op tijd uit de ruimte te kunnen ontsnappen? Vilans heeft een ruimte ingericht waarin een groepje deelnemers binnen 30 minuten met elkaar puzzels en vraagstukken rondom cliënt Gijs moet oplossen. Een populaire workshop die niet alleen leuk is, maar ook aanzet tot nadenken. Na afloop van elke 30 minuten wordt dan ook met de deelnemers uitvoering nagepraat. Stiena is na afloop enthousiast: “In het

 ~~De lijn~~ tussen vrijheid en controle is dun

begin wist ik niet zo goed wat ik moest doen, maar ik vond het erg leuk.”

Dunne lijn

Dat de lijn tussen vrijheid en controle soms heel lastig is, bleek in de workshop *domotica*. Technologie kan cliënten helpen in hun dagelijkse leven en de ondersteuning makkelijker maken, maar het voelt soms als een beperkende maatregel. De lijn daartussen is dun, bleek in de discussie die hierover ontstond. “Het is een ethische vraag: is het beperkend of helpend?”, geeft Rinus de Lange aan. “Je kunt het vergelijken met een mistig gebied. Je bent afhankelijk van elkaar. Je kunt elkaar horen, maar niet zien. Dan moet je in gesprek om elkaar te vinden. Als ouder van een zoon met een beperking vind ik het belangrijk om maatregelen en nieuwe toepassingen regelmatig te evalueren. We moeten erover in gesprek blijven.”

Dilemma's

Dat een goed gesprek voeren over moeilijke onderwerpen een ‘hot’ item is, bleek uit de

Moreel beraad: handvatten voor goed gesprek over lastige kwesties

belangstelling voor de workshop *Moreel beraad*.

Aan de hand van concrete vragen en dilemma's gingen de deelnemers met elkaar in gesprek.

Moreel beraad geeft mooie handvatten om een goed gesprek te voeren over lastige kwesties.

Het draait om de vraag of je ergens goed aan doet of niet. Het platform Moreel beraad helpt het gesprek hierover binnen Reinaerde te blijven voeren.

De tweede inspiratiedag over vrijheid vindt plaats op 13 april aanstaande, net na het verschijnen van deze Uiteraerd/Kijker.

Meedenkers gezocht!

Het verbeteren van de communicatie tussen cliënten, hun familie en vertegenwoordigers en begeleiders heeft onze voortdurende aandacht. Momenteel denken we na over digitale communicatiemiddelen in de vorm van een cliëntenportaal en een portaal voor familie en vertegenwoordigers.

Een digitaal portaal is een beveiligde online omgeving, waarbinnen cliënten, familieleden, vertegenwoordigers en begeleiders met elkaar kunnen communiceren over de zorg en ondersteuning. Maar er is meer mogelijk met zo'n portaal. Denk daarbij aan een elektronisch cliënten-dossier, handige apps, prikborden en het

delen van kennis en informatie. Denkt u met ons mee? Samen komen we tot goede ideeën. U kunt zich aanmelden door een mail te sturen naar: clientverwantportaal@reinaerde.nl. In de eerste week van mei informeren we u over het vervolg van deze oproep.

Even op adem komen

Twan gaat fietsen met begeleidster Rian Dikken. Dat betekent even rust voor moeder Rianne.

Een kind met een beperking kan in een gezin veel aandacht vragen. Om dat aan te blijven kunnen, is het mogelijk dat een begeleider het kind thuis komt ondersteunen. Ouders zijn erg tevreden over deze *ondersteuning thuis* bleek uit een enquête; in sommige gezinnen zijn de begeleiders bijna onmisbaar om het gezin draaiende te houden.

Ook voor Rianne, moeder van Twan, voor wie de ondersteuning thuis 'even ademhalen' is. Reinaerde is een van de weinige zorgorganisaties in de regio waar deze belangrijke laagdrempelige begeleiding mogelijk is.

Specialistisch werk

De begeleiders van ondersteuning thuis weten waar ze het over hebben en kunnen zich inleven in de ouders en de kinderen met vaak een ernstig meervoudige beperking of gedragsproblematiek. De begeleiders komen jaren achter elkaar

alleen of met zijn tweeën in het gezin. Ze richten zich als eerste op het kind. Zo komen zij om met het kind de ochtend op te starten, te helpen met het eten of om het douchen en het naar bed gaan te verzorgen. Bij sommige kinderen voeren zij verpleegkundige handelingen uit.

Door deze begeleiding kunnen ouders zich bijvoorbeeld richten op de andere kinderen of het huishouden of even slapen, als er in de nacht medische zorg aan het kind is gegeven. De begeleiders ontlasten de ouders. Die kunnen de zorg zo thuis volhouden. Het is specialistisch werk dat niet meer in het eigen netwerk van de ouders kan worden opgevangen. Als er naast de ondersteuning thuis ook opvoedvragen in het gezin zijn, kan de begeleider ook een collega betrekken die bijvoorbeeld opvoedkundige gezinsbehandeling geeft.

In goede handen

Voor Rianne Kranendonk, de moeder van Twan, betekent ondersteuning thuis veel: "Twan is een lekker kereltje van zes. Hij heeft veel zorg nodig. Met Rian bij ons thuis weet ik dat Twan in goede handen is. Ze weet hoe Twan kan eten en drinken en geeft mij tips hoe om te gaan met het dwangmatige van Twan's autisme. Ze geeft mij vertrouwen en rust en ik kan Twan even loslaten en zelf even wat strijkgoed wegwerken. Het is voor mij even ademhalen." Begeleidster Rian Dikken: "We gaan vanmiddag met de fiets op pad. Daardoor kan moeder zo andere dingen doen. Twan vindt het erg leuk dat ik er om de week ben."

Verwijzen

Ouders kunnen kennis nemen van ondersteuning thuis via kinderdagcentra, speciaal onderwijs of Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's). Meestal geven gemeenten in een beschikking aan hoeveel begeleiding er geboden mag worden. Reinaerde kan ouders verwijzen naar mensen die ondersteuning thuis in hun woonplaats kunnen regelen: tel.: 030 2875210 of e-mail: loket@reinaerde.nl. ●

Omdat zij erbij horen

“Het heeft mijn vader altijd dwars gezeten dat hij niet wist hoe zijn broer is gestorven. Dat zat heel diep. Zelfs toen hij dementerend was, had hij het er nog over. Hij was erg verdrietig over het feit dat de Duitsers zijn broer iets hadden aangedaan. Helaas heeft hij nooit antwoord gekregen op zijn vragen; hij is in 2015 overleden. Daarom zijn wij nu hier. Omdat er nu eindelijk erkenning is voor wat er in de oorlog is gebeurd met de patiënten van de Willem Arntsz Hoeve.”

Amanda Abelman en haar zus Yvette zijn niet de enige nabestaanden van deze groep vergeten slachtoffers. Samen met vele lotgenoten kwamen zij op 3 februari jongstleden samen in een kerkje in Den Dolder, om de presentatie bij te wonen van het boek ‘Vergeten Slachtoffers’. Dit boek is de weerslag van jarenlang onderzoek naar de gebeurtenissen die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben afgespeeld in en rondom de voormalige instelling voor psychiatrisch patiënten en mensen met een verstandelijke beperking. Meer dan 1100 mensen stierven hier in die periode, anoniem en onder erbarmelijke omstan-

Onderzoeker
Marco Gietema

digheden. De ramp die zich hier voltrok is tegenwoordig bijna vergeten. Bijna. Altrecht en Reinaerde, beide rechtsopvolgers van de Willem Arntsz Stichting, gaven onderzoekers Marco Gietema en Cecile aan de Stegge de opdracht voor dit onderzoek en het schrijven van het boek. “Met het onderzoek naar wie zij waren, wie zij zijn geworden geven we hen hun gezicht terug, erkennen wij hun leven en hun wederkerige betekenis voor anderen. Omdat zij erbij horen”, vertelt Ella van Lingen, bestuurder van Reinaerde. Een landelijk onderzoek naar misstanden bij andere instellingen tijdens de Tweede Wereldoorlog staat op stapel.

Als sneeuw voor de zon

“Het fascineerde ons dat in zo’n klein dorp als Den Dolder zo veel mensen zijn gestorven tijdens de oorlog, en dat dat helemaal vergeten is. Nabestaanden

“Ik kan zelf beslissen”

Tom de Vries (26) heeft een beperking. Hij woont en werkt bij Reinaerde. Tom was één van de sprekers tijdens de boekpresentatie in Den Dolder. Het lot van de vergeten slachtoffers raakt hem diep. “Die mensen hadden een ook beperking. Mensen vonden hen minder waard. Dat doet heel veel met me, ik voel de pijn die zij voelden. Ik

vind dat echt afschuwelijk.” Zelf ervaart Tom zijn leven heel anders. “Ik kan veel dingen zelf beslissen: wanneer ik ga winkelen, wat ik eet, wat ik ga stemmen. Ik heb vrijheid en die voel ik ook. Ik vind vrijheid erg belangrijk. Ik heb heel erg het gevoel dat ik erbij hoor, dat ik deelneem aan deze wereld, dat vind ik echt prachtig.”

Amanda en Yvette Abelman bij de foto van hun oom Gerrit. Onder: zijn overlijdensbericht.

wisten wel dat er mensen waren overleden, maar niet dat het er zo veel waren”, zegt Marco Gietema. “Ik vind het heel bijzonder dat wij hen nu kunnen vertellen wat er met

hun familieleden is gebeurd.” Bestuurlijk falen van het regentencollege dat daar tijdens de Duitse bezetting de scepter zwaaide, bleek de belangrijkste oorzaak van de ramp, die nog werd verergerd door de Hongerwinter. Patiënten stierven er ‘als sneeuw voor de zon’.

De zussen Amanda en Yvette Abelman ervaren de erkenning van het leven en de dood van hun oom Gerrit als een bijzonder moment. Yvette: “Gerrit overleed 70 jaar geleden, toen hij 28 was. En nu wordt er toch nog aan hem gedacht. Dan ben je niet helemaal weg, dan ben je er nog.” ●

Corries feestje

Corrie de Bruin wilde haar verjaardag net zo vieren als haar broer en zussen. In een feestzaal en samen met haar familie, waar ze veel waarde aan hecht. Dus niet, zoals gebruikelijk, in de Boshut op het terrein van Dennendal.

Dat kwam naar boven toen Corrie, samen met haar familie, haar ondersteuningsplan besprak. Begeleidster Ellie Franken maakte van het verjaardagsfeest een werkdoel voor dit jaar. Corrie kreeg haar eigen feestje. Manager Ivonne Schrauwen: "Het is het gevolg van de vernieuwde manier waarop we in gesprek gaan over het ondersteuningsplan. Daarbij zijn we als eerste gericht op de persoon zélf, door samen met de familie en zo mogelijk de cliënt de doelen na te gaan."

Verbetering

Corries familie vindt de manier waarop het ondersteuningsplan tot stand is gekomen een verbetering. Familielid Marijke de Graaff: "We zijn meer gelijkwaardige partners, je hebt werkelijk iets in te brengen en Reinaerde liet open wat er in het plan moest komen." Ivonne: "Bij Corrie leverde het gesprek een prachtige persoonlijke wens van haar op, wat ook bijzonder is als je kijkt naar haar mogelijkheden."

De organisatie Vilans hielp Reinaerde met een 'proeftuin persoonsgerichte zorg', door te evalueren hoe ondersteuningsplannen tot stand komen. Voortaan staan de vragen van de cliënt in het ondersteuningsplan, dat nog maar een paar kantjes telt. De rest staat in het ondersteuningsdossier. De bedoeling is om voor meer cliënten persoonsgerichte zorg op te nemen in hun ondersteuningsplan. ●

Vrijdag

Mieke is moeder van Famke. Famke bezoekt kinderdagcentrum De Berk van Reinaerde. Ze heeft een verstandelijke beperking en autisme.

Famke was snel gewend in haar nieuwe huis waar ze vorig jaar ging wonen. Het ruime huis, de grote schommel, de overzichtelijke tuin, Famke had al snel haar draai gevonden. Al gauw zagen we dat ze zich richtte op de leiding. Ze duwde ons zelfs richting de deur als we te lang bleven praten. Een duidelijk teken dat ze het goed heeft. Voor ons duurde het wat langer. Het is tenslotte niet niks als je dochter zo jong de wijde wereld ingaat, al is het maar twee dorpen verderop. In het begin belde ik elke avond met de leiding. Langzamerhand kwam het vertrouwen dat ik een stapje achteruit mag doen. Niet loslaten, dat zal nooit gebeuren. Maar wel op een afstandje met m'n handen klaar om te vangen. 'Anders vasthouden' noemt mijn zus dat. Nog steeds betrappen we ons er op dat we vergeten hoeveel vrijheid we nu hebben. 's Avonds naar de Jumbo? Samen? Mag dat? Spontaan met een broertje schoenen kopen, samen naar een verjaardag, het kan nu zomaar. Eigenlijk hele simpele dingen. Maar voor ons bijzonder. Vandaag is het vrijdag: Famke is zoals elke week thuis en ik heb m'n vrije dag. Tijd om heerlijk samen te tutten. Het lentezonnetje wenkt uitnodigend en Famke mag zeggen wat we gaan doen. Ze gebaart 'fietsen', dat vind ik een goed idee. We hebben alle tijd van de wereld en fietsen samen de wijde wereld in, zover als de accu van de tandem ons brengt.

Mieke Westmeijer

Handen uit de mouwen

Vrijdag 10 en zaterdag 11 maart stonden in het teken van NLdoet. NLdoet is de grootste vrijwilligersactie van Nederland. Duizenden vrijwilligers doen dan klusjes bij allerlei organisaties.

Bij NLdoet draait het om samen de handen uit de mouwen steken en elkaar zo beter leren kennen. NLdoet laat ook zien hoe leuk vrijwilligerswerk kan zijn.

In het zonnetje

Clënten bij Reinaerde hebben genoten tijdens NLdoet. Ruim honderd vrijwilligers kwamen naar Reinaerde om hen in het zonnetje te zetten. Samen hebben zij veel klussen geklaard. Er vonden mooie ontmoetingen plaats, en Reinaerde heeft er nieuwe enthousiaste vrijwilligers bij! We kunnen terugkijken op een mooie dag. Er is veel werk verzet, waarvoor we iedereen willen bedanken!

NLdoet
in het hart

Seizoenenboom

Kinderdagcentrum Skippy in Nieuwegein ontving leerlingen van het ROC Mid-den Nederland en wijkcoördinator Els Reinling. Zij hielpen een handje met het maken van een houten seizoenenboom. In de boom kunnen zelfgemaakte producten worden gezet. Vanwege het mooie weer werd er buiten gezaagd, geboord en geschroefd. Ook werden de berging en tuin bladvrij gemaakt. De meiden van het ROC schilderden lentetekeningen op de ramen. Ze vonden het een hele uitdaging om de klus voor Skippy te klaren en waren trots op het resultaat!

Kippenhok ▲

Op zorgboerderij Amstelskade in Wilnis waren medewerkers van woningcorporatie GroenWest en oud-medewerker Thomas al vroeg in de weer met opruimen, planken verwijderen, zagen en gaas aanbrengegen. Iedereen werkte hard om het hok voor de kippen af te krijgen. Na afloop werd er enthousiast geroepen: volgend jaar weer!

Feest vieren ▼

's Ochtends kwamen medewerkers van CQ. Process management langs voor een gezellig activiteitenprogramma met cliënten op dagcentrum 't Zand in Utrecht. 's Middags was het lentefeest. Samen met de band de Zorgshow zorgden de vrijwilligers voor een gezellig feestje voor de cliënten. Er werd gezongen en gedanst. Cliënten straalden en waren blij door de muziek en de aandacht die ze kregen.

Muren schilderen

Bij wooncentrum De Drie Ringen In

Leidsche Rijn was het een drukte van belang. Medewerkers van inkoopvereniging Intrakoop en leerlingen van College Hoornbeek kwamen de muren schilderen. Een hele klus, dus De Drie Ringen was heel blij met de extra handen. De muur in de woonkamer werd groen en de gangen wit geschilderd. Alle medewerkers genoten samen met de bewoners van een heerlijke lunch. "Een fijne dag om op terug te kijken", vond iedereen.